

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อมีการกล่าวถึง “สุนทรียศาสตร์” หรือ “ความงาม” ไม่ว่ามนุษย์เราจะอยู่ในชนชั้นวรรณะใดร่ำรวยหรือยากดามีจนอย่างไรก็ตาม ทุกคนต่างต้องการที่จะเสพหรือสัมผัสกับสิ่งสวยงาม อย่างไรก็ตามมนุษย์เลยแม้สัตว์บางชนิดก็ยังรักสวยรักงาม ความสวยงามจากสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความงามจากธรรมชาติหรือความงามที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ ย่อมสามารถโน้มน้าวใจเราให้เกิดความรู้สึก และความปรารถนาลึกซึ้งยิ่งด้วยคุณสมบัติของรูป สี เสียง กลิ่นสัมผัส ถ้อยคำ และความคิด ความงามเป็นความกลมกลืนระหว่างเนื้อหากับรูปแบบ สำหรับความงามในแง่ของปรัชญาเป็นเรื่องราวของการพิจารณาถึงความเหมาะสม ประโยชน์ และมีคุณค่าต่อสังคมในทุกระดับ เราอาจกล่าวได้ว่า สุนทรียะนั้นมีส่วนประกอบเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพต่างๆ ของแต่ละบุคคลให้เหมาะสมกลมกลืน^๑ เช่น ความสามารถด้านสติปัญญาที่เหมาะสมกับงาน หน้าตาและท่าทางที่เหมาะสมกับการแสดง เป็นต้น แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องของความงามในวรรณคดีพุทธปรัชญาเถรวาทก็ถือว่าเป็นคุณค่าของร่างกายอย่างหนึ่งเหมือนดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลายการที่สุขหรือโสมนัสเกิดขึ้นเพราะอาศัยความงามความเปล่งปลั่งนี้ชื่อว่า เป็นคุณค่าแห่งรูปทั้งหลาย”^๒ และความงามที่เราต้องการสัมผัสนั้นเราสามารถที่จะสัมผัสได้ทั้งภายนอกและภายใน คือความงามที่เป็นภายนอกที่เราสัมผัสนั้นจะอยู่ในรูปแบบ (Form) ของรูปทรง สัดส่วน สี สัน เป็นต้น เรียกตามศัพท์ทางพุทธปรัชญาว่า รูปธรรมเพราะโดยปกติแล้วสภาวะจิตของมนุษย์ก็จะสัมผัสความงามในรูปแบบ (Form) ของรูปธรรมได้อย่างชัดเจนจนกลายเป็นเรื่องปกติ ส่วนความงามที่เป็น นามธรรม เราจะสัมผัสได้จากความรู้สึกภายใน ซึ่งขึ้นอยู่กับอารมณ์ที่จะเติมเต็มไปด้วยความรู้สึกจากจิตที่จะตัดสินว่าสิ่งนั้นดีสิ่งนั้นงามหรือสิ่งนี้มีคุณค่าต่อความรู้สึกของตนและสังคม แล้วสามารถอธิบายหรือชี้ให้ผู้อื่นสามารถรับรู้ไปกับเราได้ เพราะสิ่งที่เป็นามธรรมนั้นเราไม่อาจที่จะสัมผัสได้ด้วยอวัยวะภายนอกมี ตา ขา แขน และมือ เป็นต้น และความรู้สึกภายในนั้นจัดเป็นความรู้สึกของจิตใจจะมีมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับธรรมชาตินิสัยส่วนบุคคลและการอบรม^๓ เหล่านี้เป็นต้น

ความงามเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของสุนทรียธาตุ (Aesthetical elements) ซึ่งสุนทรียธาตุมี ๓ อย่าง คือ (๑) ความงาม (Beauty) (๒) ความแปลกหูแปลกตา (Pictures sequences) และ (๓) ความน่าทึ่ง (Sublimity)^๔ การถกปัญหาเรื่องสุนทรียธาตุในปรัชญา กินความรวมถึงสุนทรียธาตุในทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ถือว่า มีสุนทรียธาตุได้ ไม่ว่าจะเป็นความงามตามธรรมชาติ

^๑ ศ.ดร. ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, **ปรัชญาเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร: นวนสาส์นการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๙.

^๒ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๗๑/๑๗๒.

^๓ ศ.ดร. ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, **ปรัชญาเบื้องต้น**, หน้า ๑๒๘.

^๔ กิรติ บุญเจือ, **ปรัชญาศิลปะ**, กรุงเทพมหานคร (สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, พิมพ์ครั้งที่๒), ๒๕๒๒, หน้า ๒๖๓.

(Natural beauty) หรือความงามในศิลปกรรม (Article beauty) ความน่าเกลียดน่ากลัวในจินตนาการ ความน่าทึ่งในศรัทธาต่อคำสอนของศาสนา ล้วนเป็นสุนทรียธาตุทั้งสิ้น^๕ แต่ความเป็นสุนทรียธาตุของสิ่งต่างๆ ก็ขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละบุคคล ที่มีความรู้สึกกับสิ่งเหล่านั้นที่แตกต่างกันออกไป

พุทธปรัชญาเถรวาท ก็พยายามให้เหตุผลและแสดงทัศนะเกี่ยวกับความงาม ความดี และความไพเราะที่มีปรากฏอยู่ในหลักธรรมคำสอนต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นหลักธรรมที่ทำให้งามในหมวดของขันติและโสรัจจะอันเป็นความงามจากความเสถียรอดทนอดภัยภัยรักความประณีตหมั่นจดเรียบร้อยงดงาม ดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎกในหลายหมวดธรรม เช่น ธรรมมีความงามในเบื้องต้นหมายถึงศีลธรรม มีความงามในท่ามกลางหมายถึงอริยมรรคและธรรม มีความงามในที่สุดหมายถึงพระนิพพาน^๖ ซึ่งเป็นพระดำรัสของพระพุทธเจ้าที่ทรงเป็นพระอรหันต์ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย พระองค์ทรงรู้แจ้งโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลกด้วยพระองค์เอง แล้วทรงประกาศให้ผู้อื่นรู้ตาม ทรงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้นมีความงามในท่ามกลางและมีความงามในที่สุด ทั้งนี้ก็เพื่อพุทธศาสนิกชนที่ได้ศึกษาหรือฟังแล้วสามารถนำไปเป็นเครื่องมือชั้นเยี่ยม ในการพัฒนาชีวิตตนและสังคมได้ คือสามารถทำให้ชีวิตของบุคคลผู้ปฏิบัติตาม ประสบความเจริญรุ่งเรืองทั้งด้านชีวิต การเป็นอยู่ การศึกษา การงาน และการติดต่อสมาคมกับผู้อื่น เพื่อที่จะหยิбыื่นผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับตนเอง

ในสภาพสังคมปัจจุบัน เป็นสังคมของยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะค่านิยมทางด้านวัตถุ จึงมีการแข่งขันกันในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะต้องรับแรงแข่งขันกับเวลา แข่งขันกับสังคม แข่งขันกับตัวเองหรือแข่งขันในการเล่าเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมหาวิทยาลัยเพื่อให้ได้เรียนในสถาบันที่มีชื่อเสียง พอจบการศึกษาก็ต้องมาแข่งขันเรื่องการทำงาน เพื่อให้สามารถเข้าทำงานในบริษัทหรือสถาบันที่มีความมั่นคงมีชื่อเสียง และทำให้ตนเองมีเงินเดือนสูง มีความก้าวหน้าในอาชีพการงาน มีฐานะความร่ำรวย รวมไปถึงการมีบุคลิกภาพดีและหน้าตาสวยงามถูกใจเพศตรงกันข้าม จึงพยายามเสริมแต่งหน้าตารูปร่าง ให้เป็นที่ต้องตาต้องใจทั้งนี้เพื่อให้ตนเองเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นการสร้างรูปแบบของสังคม จนกลายเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ นับว่าเป็นเรื่องที่ไกลจากคุณธรรมทางด้านจิตใจมากขึ้น

เมื่อพิจารณาแล้วเราจะพบว่าเป็นการกระทำแต่เพียงเปลือกนอกเกิดผลได้เฉพาะทางกายที่เป็นความงามเฉพาะขณะเท่านั้น หากใช้ความงามถาวรที่ก่อให้เกิดความสุขแก่ตนเองหรือผู้อื่นอย่างแท้จริงไม่ ความงามที่แท้จริงควรเป็นความงามที่เกิดจากภายใน เป็นความงามที่เกิดจากจิตใจที่ดีงาม

^๕ ศกณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ปรัชญาเบื้องต้น, หน้า ๑๓๒.

^๖ ที.สี. (ไทย) ๑๑/๑๙๐/๑๕๙.

ของเราส่งผลต่อกายของเรา ทำให้กายของเรามีความสดใสมีบุคลิกภาพที่ดี อัมเอิบมีความสุข^๗ ดังคำกล่าวที่ว่าเมื่อใจงามส่งผลให้กายงามตามมา ซึ่งคนทั่วไปสามารถสัมผัสหรือรับรู้ผ่านทางสายตาได้ ในพุทธปรัชญาเถรวาทได้กล่าวถึงหลักธรรมอันเป็นบันไดขั้นแรกที่จะเป็นมรรคาให้มนุษย์ดำเนินไปสู่ความงามที่แท้จริง ซึ่งเป็นความงามที่สามารถสัมผัสได้ทั้งภายนอกและภายในหลักธรรมดังกล่าวก็คือ เบญจธรรม เพราะความเป็นมนุษย์ย่อมมีธรรมชาติในการให้ ไม่ว่าจะเป็นการรักษาในเรื่องวัตถุสิ่งของ ให้หลักการหรือแนวคิดที่จะเกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ตลอดจนการให้อภัยในความผิดพลาดหรือความพลั้งเผลอของเพื่อนมนุษย์ซึ่งจัดเป็นความงามในเบื้องต้น

ผู้ที่มีความประพฤติทางกาย วาจา เป็นปกติอยู่ในกรอบของศีลหรือกฎระเบียบของสังคม จะทำ พูด คิดสิ่งใดก็ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อตัวเองและสังคมก็จัดเป็นความงามในท่ามกลาง ส่วนผู้ที่หมั่นฝึกฝนอบรมจิตใจให้เกิดความงอกงามทางสติปัญญา รู้หลักการในการทำ พูด คิดอย่างมีระบบแบบเป็นเหตุเป็นผล พัฒนาตนและสังคมให้บรรลุถึงความเจริญรุ่งเรือง เรียกว่ามีความงามในที่สุด^๘

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความงามทั้งฝ่าย ตะวันออกและตะวันตก โดยมุ่งศึกษาเฉพาะหลักธรรมเรื่องเบญจธรรม ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก และเอกสารวิชาการต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความงามตามทฤษฎะพุทธปรัชญาเถรวาท ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้หลักธรรมดังกล่าวเป็นสาระที่กระจำจรัส และเพิ่มความหลากหลายในองค์ความรู้ ที่สำคัญสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดความงามที่ทรงคุณค่าอย่างสูงสุด และพร้อมกันนั้นในทางพระพุทธศาสนาถือว่าการพัฒนาจิตใจด้วยเบญจธรรมนั้นที่เป็นการพัฒนาตามไตรสิกขาเป็นสิ่งที่สำคัญมาก คือศีลที่บริสุทธิ์ย่อมเป็นพื้นฐานส่งเสริมสมาธิให้แน่วแน่ สมาธิที่แน่วแน่มั่นเป็นพื้นฐานส่งเสริมปัญญาที่แก่กล้า ปัญญาที่แก่กล้าย่อมทำให้จิตสามารถละกิเลสทั้งปวงได้^๙

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความงามในเชิงสุนทรียะ
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาเบญจธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์เบญจธรรมของพุทธปรัชญาเถรวาทในเชิงสุนทรียะ

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ ต้องการทราบความงามในเชิงสุนทรียะว่าเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ ต้องการทราบเบญจธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทว่าเป็นอย่างไร

^๗จี ศรีนิवासัน, สุนทรียศาสตร์ปัญหาและทฤษฎีว่าด้วยความงามและศิลปะ, แปลและเรียบเรียงโดยสุเชาว์ นพอม, พิมพ์ครั้งที่๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๕.

^๘พระเมธีวราภรณ์ (สุทัศน์), เบญจศีลเบญจธรรม อุดมชีวิตของมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ต้นบุญ, ๒๕๕๑), หน้า ๓๘.

^๙วิสุทธิ. (บาลี) ๑/๙๐.

๑.๓.๓ ต้องการทราบการวิเคราะห์เบญจธรรมของพุทธปรัชญาเถรวาทในเชิง
สุนทรียะว่าเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ด้านเอกสาร

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีเอกสาร
ประกอบในการวิจัย ๒ ชั้นคือ

๑) เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙

๒) เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณคดี ฎีกา อนุฎีกา หนังสือตำรางานค้นคว้าวิจัย และ
วารสาร พร้อมทั้งเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความงามในเชิงสุนทรียะ

๑.๔.๒ ด้านเนื้อหา

การวิจัยด้านเนื้อหาเป็นการศึกษาวิจัยด้านทฤษฎีความงามในเชิงสุนทรียะ และศึกษา
ความงามของผู้ปฏิบัติตามหลักเบญจธรรมของพุทธปรัชญาเถรวาท โดยเน้นเรื่องเบญจธรรมคือ
เมตตาและกรุณา สัมมาอาชีวะ กามสังวร สัจจะ สติสัมปชัญญะ ธรรมเหล่านี้ประพฤติตามแล้วมีความ
งามในเชิงสุนทรียะและเกี่ยวเนื่องกันในเบญจธรรมและเกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยและคำจำกัดความดังนี้

เบญจธรรม หมายถึง ธรรม ๕ ธรรมอันดีงามห้าอย่าง คุณธรรมห้าประการ คู่กับเบญจศีล
เป็นธรรมเกื้อกูลแก่การรักษาเบญจศีล ผู้รักษาเบญจศีลควรมีไว้ประจำใจ

ความงามในพุทธปรัชญา หมายถึง สิ่งที่ทำให้ความ เพลิดเพลินเมื่อเรารับรู้ หรือเห็นสิ่งที่
งาม และเชื่อว่าความงามกับความดีเป็นสิ่งเดียวกัน

ความงามในเชิงสุนทรียะ หมายถึง ความนิยมความงามหรือความนิยมในความงาม
เป็นอารมณ์ ความซาบซึ้งในคุณค่าของสิ่งงดงามไพเราะรื่นรมย์

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ก. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “ก้าวไปโนบุญ” ว่า ใน
ด้านจิตใจจะด้วยบรรยากาศทำบุญก็ตามหรือด้วยจิตใจที่เรามีความเลื่อมใสตั้งใจไปด้วยศรัทธาก็ตาม
จิตใจเราก็ดีงามด้วย เช่น มีความสงบ มีความสดชื่น เบิกบานผ่องใส มีความอímเอิบใจ และในตอนนี้
เราก็ได้ภาวนาไปด้วย^{๑๑}

^{๑๑}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), ก้าวไปโนบุญ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓๑ กันยายน ๒๕๕๓, หน้า ๘.

พระครูภาวนาโพธิคุณ,ดร. ได้กล่าวในหนังสือ “การเมืองใหม่วิถีพุทธ” ความตอนหนึ่งว่า อานิสส์การรักษาศิลข้อปาณาติบาต ทำให้เป็นคนมีอวัยวะน้อยใหญ่บริบูรณ์ มีรูปร่างสมส่วน มีกำลัง ภายที่แข็งแรงว่องไว มีเท้าสมบูรณ์สม่ำเสมอ มีผิวพรรณสดใสรุ่งเรือง มีร่างกายสะอาด เป็นที่เจริญใจ ของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย มีความอ่อนโยนมีผิวพรรณเนียนดังปุยนุ่น ความเป็นอยู่เป็นสุข มีความแก่วัยวุฒิ มีพลังกำลังมี ภาษาและถ้อยคำสละสลวยเพราะพรั้ง ไม่พลัดพรากจากหมู่คณะ ไม่มีความสะดุ้งกลัวต่อเวรภัย เข้าศึกศัตรูทำลายไม่ได้ ไม่ตายด้วยความเพียรด้วยการฆ่าของบุคคลอื่น มีเพื่อนฝูงบริวารมาก มีรูปร่างสวยงาม สมส่วน มีโรคเบียดเบียนน้อย ไม่มีเรื่องเศร้าเสียใจ เป็นที่รักของ คนทั้งหลาย เป็นต้น^{๑๑}

พระครูฐิติ เมธงกุโร ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “ผู้หญิงกับการปฏิบัติธรรม” สรุปความตอนหนึ่ง ว่า สตรีคือผู้มีสติอันเป็นความหมายที่ท่านพุทธทาสอธิบายว่า มีสติในการนุ่งห่ม ในการลุกนั่ง การยืน การนอน การเดิน การกิน การพูด มีสติตลอดเวลา จึงเป็นผู้หญิงที่งาม ซึ่งเป็นความงามแท้จริงอยู่ที่ใจ และกริยา ถ้าเป็นคนที่ทำความดีมีจิตใจงาม เป็นเด็กก็เป็นเด็กที่มีกริยามารยาทงาม เป็นคนแก่ก็เป็น คนแก่ที่สงบสง่างาม มีความรู้อย่างนี้ก็เป็นสิ่งที่พึงปรารถนา ทุกคนก็อยากจะเข้าใจ เพราะได้รับ ประโยชน์และสบายใจที่ต้องสร้างให้มีขึ้นในจิตใจของเรา^{๑๒}

บุญย์ นิลเกษ ได้ทำการรวบรวมและแปลเรื่องสุนทรียศาสตร์โดยมีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับ ที่มาและเป้าหมายของสุนทรียศาสตร์ ซึ่งกล่าวว่า “คุณสมบัติของความงามและลักษณะของ สุนทรียภาพตามแนวคิดของนักปรัชญาต่างๆ นับตั้งแต่เพลโตมาจนถึงค่านิยมและเฮเกลด้วยทฤษฎีที่ ต่างกันว่า ความงามเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับจิตวิสัยหรือวัตถุวิสัย ผู้ที่สามารถสร้างวิญญาณและความงามให้ ปรากฏอยู่ในงานศิลปกรรมได้ ถือว่าเป็นอัจฉริยะบุคคล เนื่องจากผลงานศิลปะเป็นสิ่งที่ให้คุณค่าทาง จิตใจ ส่วนตอลสตอยเห็นว่า ศิลปะเป็นสื่อระหว่างศิลปินกับผู้ดู ชานตายนากล่าวว่า ความงามคือ ความเพลิดเพลินที่มีตัวตนและการสัมผัสกับรูปแบบของความงามขึ้นอยู่กับอารมณ์แห่งกำเนิด ความ งามจึงอยู่ที่ใจรับรู้และรสนิยมของแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน ความงามมีสถานะเป็นตัวตนที่มาจาก สถานะของรูปแบบวัตถุและความเด่นชัดของศิลปะมากกว่าเป็นตัวตนของตัวเอง ดิวอีกกล่าวว่า ศิลปะ เป็นทั้งสากลภาพ และปัจเจกภาพปรากฏการณ์ทางศิลปะไม่ใช่ลักษณะทางจิตวิสัยและวัตถุวิสัยหรือ ลักษณะเฉพาะอย่างที่เป็นสากลอย่างใดอย่างหนึ่ง ศิลปะเป็นสิ่งเสริมสร้างสติปัญญา ประสบการณ์ที่ ลึกซึ้งของเราก็จะเป็นสื่อให้เข้าถึงศิลปะ เพราะทั้งศิลปะและปรัชญามาจากพลังของจิต ดังนั้น การ เข้าถึงสถานะทางศิลปะจึงต้องมีทั้งประสบการณ์ ภูมิหลังทางสติปัญญา และสิ่งแวดล้อม ศิลปะทำให้ ทราบถึงสถานะของชีวิตและอารยธรรม เป็นสิ่งที่ประสานความกลมเกลียวของสังคม ศิลปะทำให้รู้ถึง หัวใจของจิตใจหรือสถานะที่แท้จริงที่สื่อไปถึงสภาพสูงสุดของชีวิต”^{๑๓}

สุเมธ เมธาวิตยกุล ได้กล่าวไว้ในหนังสือแปล “ปรัชญาเบื้องต้น” ความตอนหนึ่งเห็นว่า โพลติณัส (Plotinus) มองความงามของจิต ถือว่า ความงามเป็นการแสดงออกของสิ่งสมบูรณ์ เป็นเหตุ ของพระเจ้าที่ได้แสดงออกมาให้ปรากฏ ศิลปินที่ยังเห็นความงามแล้ว ได้พยายามถ่ายทอดแสดง

^{๑๑}พระครูภาวนาโพธิคุณ,ดร., การเมืองใหม่วิถีพุทธ, (ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา, ๒๕๕๓), หน้า ๗๑.

^{๑๒}พระครูฐิติ เมธงกุโร, ผู้หญิงกับการปฏิบัติธรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๒๓), หน้า ๑๐.

^{๑๓}บุญย์ นิลเกษ. สุนทรียศาสตร์เบื้องต้น, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , ๒๕๒๓), หน้า ๑๑๓.

ผลงาน ให้ประจักษ์ทางประสาทสัมผัสของมนุษย์ ส่วนศิลปะไม่สมบูรณ์ เนื่องจากศิลปะบกพร่อง ไม่สามารถแสดงความงามสมบูรณ์ได้อย่างเต็มที่ และโพลตินุสนั้น มีทรรศนะเห็นด้วยกับแนวคิดของเพลโตที่ว่า ความงาม คือ ความแจ่มแจ้งแห่งเหตุผลอันเป็นทิพย์ที่บริสุทธิ์ และเป็นการแสดงออกของสิ่งสมบูรณ์เต็มที่^{๑๔}

มานพ นักการเรียน ได้แสดงความเห็นเรื่องความงามไว้ในหนังสือ “มนุษย์กับการใช้เหตุผลจริยธรรมและสุนทรียศาสตร์” ความตอนหนึ่งว่า มนุษย์ก็ดี สัตว์ก็ดี ย่อมมีสัญชาตญาณรู้จักนิยามยินดีกับความงาม สัตว์เมื่อถึงฤดูสืบพันธุ์ ขนของนกตัวผู้จะมีสีสันทดงามเห็นเด่นกว่าเวลาปกติที่ไม่ใช่ฤดูของมัน ทั้งนี้ก็เพราะนกตัวเมียย่อมหลงใหลต่อความงามของชนที่มีสีสันสวยสดงดงาม หรืออีกตัวอย่างหนึ่งนกที่อยู่ตามสวนบางชนิดเอาปากจิกเก็บก้อนกรวดก้อนหินก้อนเล็กๆ ซึ่งมีสีสันงามเด่นไปรวมเรียงไว้ในรัง แล้วกระโดดเดินไปมาและส่งเสียงร้องด้วยความเบิกบานยินดีของมัน^{๑๕}

วศิน อินทสระ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “ลีลากรรมของสตรีสมัยพุทธกาล” สรุปความรู้ได้ว่า นางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นผู้มีศรัทธา มีศีล มีจริยาวัตรอันงาม และมีปัญญารู้เหตุรู้ผลอย่างถ่องแท้ เธอเพียบพร้อมด้วยคุณธรรมให้มีความสุขความอบอุ่นความสบายใจแก่บุคคลผู้เข้าใกล้คบหาสมาคมให้ความรู้สึที่ดีกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน^{๑๖}

วิชัย วงษ์ใหญ่ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “ศิลปะเบื้องต้น” และได้พูดถึงเกี่ยวกับความงามของสุนทรียศาสตร์ศาสตร์ ความตอนหนึ่งว่า สุนทรียศาสตร์เป็นศาสตร์เกี่ยวกับความงาม เป็นศาสตร์อันลึกซึ้งเกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ โดยเฉพาะการที่จะบอกว่า สิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นสุนทรียะหรือไม่เป็นนั้นมีคำตอบ คือถ้าสิ่งหนึ่งสิ่งใดงามจริงๆ แล้ว ความงามต้องอยู่ในสิ่งนั้นแน่^{๑๗}

ศิลป์ พีระศรี กล่าวไว้ในหนังสือ “ปรัชญาเบื้องต้น” และกล่าวถึงความงามของศิลปะ ความตอนหนึ่งว่า ความงามอันเป็นความเพียรของมนุษย์ ซึ่งนอกจากจะใช้ความพยายามด้วยมือและความคิดแล้ว ยังต้องมีการพวยพุ่งแห่งพุทธิปัญญาออกมาด้วย ศิลปะเป็นสะพานที่เชื่อมความคิดความเชื่อทางวัตถุกับทางจิตใจ ผู้ใดรู้คุณค่าและเข้าใจศิลปะแล้ว ผู้นั้นอาจถึงความสงบสุขที่แท้จริงได้^{๑๘}

สุเชาว์ พลอยชุม ได้แปลเรื่องสุนทรียศาสตร์ซึ่งมีประเด็นสำคัญเรื่องปัญหาและทฤษฎีเกี่ยวกับความงามและศิลปะ โดยได้อธิบายว่า ถึงการค้นหาคำหมายของความงามด้วยวิธีการวิเคราะห์คุณสมบัติของวัตถุและประสบการณ์สุนทรียะ อันหมายถึงวิธีการแบบวัตถุวิสัยและจิตวิสัย ความหมายของสุนทรียศาสตร์อันเป็นปรัชญาในสาขาคณวิทยา ซึ่งมีปัญหาหลัก คือ อะไรคือสิ่งงามและเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าทางความงาม รวมถึงขอบข่ายของสุนทรียศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวิชาอื่น

^{๑๔} สุเมธ เมธาวิทยกุล, **ปรัชญาเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๔), หน้า ๘๒.

^{๑๕} มานพ นักการเรียน, **มนุษย์กับการใช้เหตุผลจริยธรรมและสุนทรียศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๓๕.

^{๑๖} วศิน อินทสระ, **ลีลากรรมของสตรีสมัยพุทธกาล**, (กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๖-๑๗.

^{๑๗} วิชัย วงษ์ใหญ่, **ศิลปะเบื้องต้น**, เอกสารประกอบการเรียนศิลปศึกษาฉบับที่ ๑๐ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๑๕), หน้า ๑๕-๑๗.

^{๑๘} ศาสตราจารย์ ศิลป์ พีระศรี, **คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ปรัชญาเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร: นวสารการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓๗.

เช่น จิตวิทยาที่ทำให้เกิดประสบการณ์สุนทรีย์ ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่แตกต่างจากประสบการณ์ทั่วไป และสามารถเกิดพร้อมกันได้จากงานศิลปะ ประสบการณ์สุนทรีย์ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายอารมณ์โดยดึงใจให้ห่างจากความจริง ตำแหน่งของความงามมีทฤษฎีอยู่ ๔ แบบคือ ความงามเป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ในวัตถุ ความงามขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ความงามเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุและความงามเป็นปฏิบัติการใหม่ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการหาคุณค่า ประเภทของงานศิลปะและทฤษฎีศิลปะในทฤษฎีของนักปรัชญาต่างๆ เช่น ศิลปะคือการเลียนแบบจากธรรมชาติ ศิลปะคือรูปทรงที่สามารถสร้างความประทับใจหรือทำให้เกิดประสบการณ์สุนทรีย์แก่ผู้ชมได้ ศิลปะคือการแสดงออกของอารมณ์ที่อยู่ภายในใจของศิลปินและอธิบายถึงเรื่องของความซับซ้อน ความเศร้าโศก และความน่าเกลียดที่ปรากฏอยู่ในงานศิลปะว่าเป็นการแสดงออกของศิลปินในเรื่องเหนือจินตนาการหรือต้องการสะท้อนสังคมในชีวิตออกมาในเชิงสัญลักษณ์ ส่วนเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะ ศิลธรรมความจริง และศาสนาก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งนักปรัชญาและนักสุนทรีย์ศาสตร์มีความเห็นที่ต่างกัน กลุ่มหนึ่งเห็นว่าศิลปะต้องส่งเสริมศีลธรรม แต่อีกกลุ่มเห็นว่าศิลปะเป็นสิ่งสิ้นสุดในตัวเองและมีคุณค่าไม่ด้อยกว่าศีลธรรม การคาดหวังว่าศิลปะต้องส่งเสริมศีลธรรมนั้นเป็นการลดคุณค่าทางสุนทรีย์ของงานศิลปะ ซึ่งเป็นคุณค่าทางใจที่จำเป็นต่อชีวิต อีกทั้งศีลธรรมของประชาชนก็ได้ขึ้นอยู่กับศิลปะเท่านั้น แต่มาจากศาสนา รัฐบาล การศึกษา เป็นต้น โดยศิลปะและศาสนาต่างก็เกิดมาจากจิตวิทยาเหมือนกันและมีความสัมพันธ์กันในการถ่ายทอดและสื่อความหมาย^{๑๙}

โสวีย์ บำรุงภักดิ์ ได้กล่าวในหนังสือ “รวมบทความวิชาการชุดไม้เรียวสร้างชีวิต” สรุปความตอนหนึ่งว่า ธรรมดาของผู้หญิงทุกคนในโลกนี้ ก่อนออกจากบ้านจะมีจิตดวงแรกเกิดขึ้นว่า รูปร่างหน้าตาของเราเรียบร้อยดูสะอาดแก่ผู้พบเห็นหรือไม่ จึงก้มลงมองเสื้อผ้า ลูบไล้เนื้อกายของตน จนมั่นใจว่าอยู่ในสภาพเรียบร้อย เท่านั้นยังไม่พอ ต้องส่องกระจกดูเรือนร่างอีกครั้ง สยายผม ม้วนผม หวีผม มวยผม จบผมกวัดแกว่งไปมา ดูข้างซ้าย-ขวา ลูบไล้ใบหน้าด้วยแป้งหอม และของประทีนผิวทั้งหลาย เขียนคิ้ว ตา ทาปาก เน้มปาก ฉีกปาก เลิกคิ้วหล่นตา หันซ้ายแลขวา จนทุกอย่างสมบูรณ์ (Self-Confidence) จึงจะก้าวเดินออกจากห้อง นั้นเพราะมองถึงความงามแห่งตนนั่นเอง^{๒๐}

ข. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาประพันธ์ ศุภษร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสำคัญของบุคลิกภาพของพระพุทธรูปต่อความสำเร็จในการเผยแผ่พุทธศาสนา” พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมบุคลิกภาพอันงามของพระพุทธรูป คือ ๑. ปัจจัยภายนอกซึ่งประกอบด้วยสถานะทางครอบครัว การศึกษา และสภาพแวดล้อมทางสังคม รวมไปถึงการแสดงออกทางพระวรกาย พระวาจา และพุทธวิธีในการเผยแผ่ ๒. ปัจจัยภายในได้แก่ สติปัญญา โยนิโสมนสิการ คือความคิดที่แยบยลถูกต้องตามความเป็นจริง

^{๑๙} จี ศรีนิวาสนัน, **สุนทรีย์ศาสตร์ปัญหาและทฤษฎีว่าด้วยความงามและศิลปะ**, แปลและเรียบเรียงโดย สุเชาว์ พลอยชุม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๙๐.

^{๒๐}โสวีย์ บำรุงภักดิ์, **รวมบทความวิชาการ ชุดไม้เรียวสร้างชีวิต**, (ขอนแก่น: เพ็ญพรินต์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๙๓.

ความมีกัลยาณมิตร ความเมตตากรุณา ความเป็นผู้ต้นอยู่เสมอความมีขันติธรรม วิริยะอุตสาหะ และ
ความสันโดษ^{๒๑}

พระอานาจ เขมปญโญ (ยอดทอง) กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบ
ปรัชญาความรักในพุทธปรัชญาเถรวาทและงานเขียนเรื่องซิมโฟเซียม” ความว่า ผู้ที่มีความรักจะต้อง
พัฒนาตนเองตามวิธีดังกล่าวข้างต้น ตั้งแต่มีความรักในความสวยงามในระดับต่ำ จากนั้นก็ไต่ไปสู่
ความรักในระดับสูงขึ้นไปเรื่อยๆ ตามลำดับที่มีเหตุผลหรือความรู้สึกเป็นพื้นฐาน ดำเนินไปตาม
แนวทางแห่งปัญญาและคุณธรรม จนได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่คิดคำนึงถึงแบบหรือรักในความรู้ เรียกบุคคล
เช่นนั้นว่า “นักปรัชญา” สามารถละทิ้งความงามในระดับต่ำ รักษาจิตวิญญาณของตนให้บริสุทธิ์ เมื่อ
ละสังขารร่างกายไปแล้ว ก็จะได้เข้าไปเป็นหนึ่งในเดียวกับแบบหรือมโนคตินั้น^{๒๒}

พระมหาอุดม ปญญาโก (อรรถศาสตร์ศรี) ได้สรุปไว้ในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษา
วิเคราะห์พุทธศิลป์เชิงสุนทรียศาสตร์: ศึกษากรณีเฉพาะพระพุทธรูปสมัยอยุธยา” ความว่าพุทธ
ปรัชญาเถรวาทให้พิจารณาคุณค่าของความเป็น ๒ ลักษณะคือ คุณค่าเทียม หมายถึงคุณค่าของความ
งามอันเกี่ยวข้องกับต้นเหตุหรือสนองต้นเหตุซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการพิจารณาความงามในแง่ของการ
ตอบสนองความอยาก เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินยินดี ส่วนคุณค่าแท้ หมายถึงคุณค่าของความ
งามที่เกี่ยวข้องกับปัญญาหรือสนองปัญญา เป็นการพิจารณาคุณค่าของความงามในแง่ที่น่าแฝงอยู่ใน
พระพุทธรูป เช่น คุณธรรมต่างๆ ของพระพุทธรูปเจ้ามาเป็นแบบอย่างในการฝึกฝนปฏิบัติตนเองให้มี
ชีวิตที่ดีงาม เป็นต้น^{๒๓}

เจนรบ รักวิจิตร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กิริยาความงามและความสำเร็จในอาชีพของสาวเซียร์
เปียร์” สรุปได้ว่า ร่างกายทางสังคม หมายถึง การใช้ร่างกายเป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ในการอธิบาย
ธรรมชาติหรือลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมและเมื่อมองเปรียบเทียบกับทำให้คุณค่าของพื้นที่ทาง
ร่างกายระหว่างตะวันตกกับตะวันออกแล้ว จะพบว่า การแพทย์ตะวันออกไม่ได้มองถึงกายจิตและ
ตัวตนแยกออกจากกัน แต่มองว่าองค์ประกอบทั้งสามมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนใน
ลักษณะองค์รวมที่เป็นหนึ่งเดียว ดังนั้น สุขภาพหรือความเจ็บป่วยจึงไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยใดปัจจัย
หนึ่งเพียงอย่างเดียว ดังนั้น ร่างกายของคนเรา เปรียบได้กับจักรวาลที่ได้รับการย่อส่วนลงมาแต่
ชาวตะวันตกจะมองกายและจิตแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด ทำให้สมมติฐานของการเกิดโรคทาง
กายและทางจิตมีลักษณะที่แยกกันอย่างชัดเจนและแทบจะไม่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ทาง
สังคมในฐานะปัจจัยร่วมของสุขภาพและความเจ็บป่วยเลย กระบวนการดังกล่าวได้ส่งผลอย่างลึกซึ้ง
ต่อการลดคุณค่าของมนุษย์ ร่างกายของมนุษย์ถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตสินค้าสังคม

^{๒๑}พระมหาประพันธ์ ศุภษร, “ความสำคัญของบุคลิกภาพของพระพุทธรูปเจ้าต่อความสำเร็จในการเผยแผ่
พุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า
บทคัดย่อ.

^{๒๒}พระอานาจ เขมปญโญ (ยอดทอง), “การศึกษาเปรียบเทียบปรัชญาความรักในพุทธปรัชญาเถรวาท
และงานเขียนเรื่องซิมโฟเซียม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕๘.

^{๒๓}พระมหาอุดม ปญญาโก (อรรถศาสตร์ศรี) “การศึกษาวิเคราะห์พุทธศิลป์เชิงสุนทรียศาสตร์: ศึกษา
กรณีเฉพาะพระพุทธรูปสมัยอยุธยา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา-
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๑๓.

ทุนนิยมซึ่งอุดมการณ์ดังกล่าวได้รับความชอบธรรม เพราะได้กลายเป็นวาทกรรมกระแสหลักของสังคม ปัจเจกในสังคมปัจจุบันได้ทุ่มเทในการปรุ่แต่งร่างกายเพื่อให้เข้ากับอุดมการณ์หลักของสังคม^{๒๔}

สมเกียรติ ตั้งมโน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดสุนทรียศาสตร์ในพุทธศาสนากับปรัชญาของเพลโต” ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดสุนทรียศาสตร์ในพุทธศาสนากับปรัชญาของเพลโตนั้น ส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของศิลปะที่พุทธศาสนาว่า ศิลปะจะต้องให้คุณค่าความงามที่เสริมปัญญา และจะต้องมีปัญญาในการสร้างสรรค์ ในส่วนของเพลโตมองว่า ศิลปะที่ดีต้องเลียนแบบโลกของแบบโดยตรง จะต้องเสริมสร้างคุณธรรมหรือนำไปสู่ปรัชญาหรือศีลธรรม และต้องอาศัยปัญญาในการสร้างสรรค์เช่นกัน เพลโตได้มองไปที่ ความจริง ความดี และความงามที่ประสานสอดคล้องกัน ส่วนที่แตกต่างกันก็คือ เพลโตเห็นว่า ศิลปะแสดงออกซึ่งความงามและต้นตอของความงามอยู่ในโลกของแบบ ส่วนพุทธศาสนามีได้พูดถึงต้นตอของความงามเช่นนั้น^{๒๕}

ศุภลักษณ์ สุวรรณเครือ ศึกษาวิจัยเรื่อง “มรรควิถีแห่งรักและเมตตา เพื่อรับใช้สังคมในทศวรรษวิทยากรชาวพุทธ” สรุปผลการวิจัยได้ว่า ความรักความเมตตาเป็นสิ่งที่มียู่แล้วในปัจจุบันบุคคล และจะพัฒนาให้ถึงที่สุดได้ด้วยมรรควิถีแห่ง “การเจริญสติภาวนา” บนรากฐานความรู้สึกรู้ตัวด้วยจิตบริสุทธิ์และสงบเงียบภายใน จนเกิดปัญญา อิสระภาพ และความต้องการพ้นทุกข์ สภาวะการณดังกล่าวนี้ได้เอื้อให้บุคคลน้อมจิตและปัญญาค้นหาความจริง (โยนิโสมนสิการ) ซึ่งส่งผลให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ภายในตนเองและชีวิต (Insight Development) อย่างถูกต้อง สามารถค้นพบรู้จักตัวเองและเข้าใจปัจเจกบุคคลอย่างลึกซึ้งกลายเป็นความรักความเมตตาซึ่งเคารพคุณค่าชีวิตและความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน รวมทั้งมีความปรารถนาให้ตนและผู้อื่นพ้นทุกข์ร่วมกัน สภาวะการณดังกล่าวจึงทำให้บุคคลเข้าสู่อิสรภาพ และการพึ่งตนเองทั้งกาย จิต และปัญญาได้อย่างแท้จริง^{๒๖}

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถประมวลความรู้ได้ว่า ความงามในแนวคิดของโลกจะมีทั้งความงามภายในและภายนอก ซึ่งความงามภายนอกเป็นความงามที่มองเห็นด้วยประสาทสัมผัส เป็นการประเมินค่าความงามตามทศณะของคนในสังคมแต่ละสังคม การประเมินค่าความงามก็แตกต่าง ขณะเดียวกันหากพิจารณาตามกฎไตรลักษณ์จะเห็นถึงความไม่จริงไม่ยั่งยืน เป็นการตีค่าตามยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปตามกาล ครั้นมาถึงยุคนี้ค่านิยมด้านความงามก็ได้เปลี่ยนไป ใครที่มีลักษณะต้องตรงกับค่านิยมความงามของยุคสมัยนั้นจะได้รับการยกย่องเป็นที่ยอมรับของสังคมนั้นๆ ในขณะที่ความงามภายในเป็นความงามที่เป็นไปตามธรรม เป็นความงามที่มีลักษณะจากการประพฤติตนให้อยู่ในทางศีลทางธรรมตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธ

^{๒๔}เจนรบ รักวิจิตร, “ความงามและความสำเร็จทางอาชีพของสาวเชียร์เบียร์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์, (สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๘.

^{๒๕}สมเกียรติ ตั้งมโน, “การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดสุนทรียศาสตร์ในพุทธศาสนากับปรัชญาของเพลโต”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๔), หน้า ๒๒.

^{๒๖}ศุภลักษณ์ สุวรรณเครือ, “มรรควิถีแห่งรักและเมตตา เพื่อรับใช้สังคมในทศวรรษวิทยากรชาวพุทธ”, วิทยานิพนธ์หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๘๒.

เจ้า เป็นความงามที่ยั่งยืนเป็นความงามที่ทุกคนสามารถสร้างได้ทำให้มีได้แก่ตน ทำให้เกิดความสงบสุข ไม่มีการเบียดเบียนทั้งต่อตนเองและสังคม

๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยโดยเน้นการศึกษาทางเอกสาร และมีลำดับขั้นตอนดังนี้

๑.๗.๑ สํารวจเอกสารและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

๑) เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทยของมหา วิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณคดี ฎีกา อนุฎีกา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และมีความสัมพันธ์กับเบญจธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทในเชิง สุนทรียศาสตร์

๑.๗.๒ วิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

๑) วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒) นำข้อมูลที่ได้มาทำการสรุปผลเป็นผลงานวิจัย

๑.๗.๓ เรียบเรียงและนำเสนอข้อมูล

๑) เรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์

๒) จัดระเบียบข้อมูลและเขียนวิทยานิพนธ์

๓) ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ข้อมูลวิจัย

๔) สรุปและนำเสนอ

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

๑.๘.๑ ได้ทราบถึงความงามในเชิงสุนทรียะ

๑.๘.๒ ได้ความรู้และเข้าใจถึงเบญจธรรมในทัศนะทางพุทธปรัชญาเถรวาท

๑.๘.๓ ได้องค์ความรู้ที่เกิดจากการวิเคราะห์เบญจธรรมของพุทธปรัชญาเถรวาทในเชิง สุนทรียะ